

ПАРЕНТЕЗА В ПОЕТИЧНІЙ МОВІ ЮРІЯ АНДРУХОВИЧА

*Г. А. Губарева, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(Харків, Україна)*

e-mail: hubareva@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3090-3441>

*В. С. Калашиник, доктор філологічних наук, професор кафедри української мови
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(Харків, Україна)*

e-mail: kafedra_ukr_movy@karazin.ua;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0421-4837>

У статті проаналізовано явище парентези як провідний прийом текстотворення в поетичній мові Юрія Андруховича. Указано на роль власне вставлень і квазівставлень. Простежено, якою мірою зв'язок між основним і додатковим повідомленням, вираженим вставленою конструкцією, впливає на формування змісту речення й поетичного тексту загалом. Визначено функційне навантаження парентез у поезії як носіїв авторських інтенцій (оцінювання, іронізування, коментування, пригадування, деталізування тощо). Спостережено, що ідіостилю автора властиве також уживання парентез у ролі емоційно-оцінних коментарів (часто іронічних), інтертекстуальних елементів, образних конкретизаторів, які органічно продовжують словесний образ основного речення; надання квазівставленням семантики вибору (автор ніби висловлює припущення можливих варіантів розуміння, грає з читачем у сенси); використання як елементів, що встановлюють асоціативний зв'язок між ключовими образами поезії; введення парентез у ролі рефренів. Увіразнюючи, доповнюючи, фрагментуючи поетичну інформацію, парентези своєрідно розширюють зміст тексту, творять поліфонію звучання голосу наратора.

***Ключові слова:** парентеза, вставлення, квазівставлення, вставлена конструкція, іронія, оцінна функція, ключовий образ.*

Актуальність. Продуктивними засобами організації висловлення в художній літературі, публіцистиці та наукових текстах є вставлені одиниці – парентези, які, «окрім компресії висловів, специфікують стильову форму висловлювання» [2, с. 3]. Парентеза належить до стилістичних фігур розміщення, це «особлива вставка, пояснення, уточнення, між іншим кинута фраза, які перемижують основну думку додатковими, здебільшого другорядними відомостями» [11, с. 127]. У синтаксичному вимірі парентеза пов'язана з явищем вставленості: «вставлені слова, словосполучення і речення виражають такі додаткові повідомлення чи побіжні асоціативні зауваження, які доповнюють, уточнюють, розвивають зміст висловлення, вказуючи на якісь деталі чи нові факти, що не були передбачені в перший момент формулювання думки» [12, с. 169]. У стилістичному плані вставлені конструкції є «потенційно необмеженим засобом щодо різноманітності виявів і реалізацій зображальних інтенцій мовця через наявність у цих структурах істотних можливостей виходу за межі лінійної організації мовлення, творення своєрідної семантичної, стилістичної та прагматичної надбудови» [4, с. 234].

Стилістичний потенціал парентези зумовлений її граматичною та інтонаційною відірваністю від базового речення, непередбачуваністю в момент мовлення – реальною чи вдаваною. Реальна непередбачуваність вставлення творить об'єктивну модальність, доповнюючи зміст висловленого новою інформацією, важливою для його розуміння з погляду мовця. Вдавана непередбачуваність породжує суб'єктивну модальність, бо є виразником аксіологічних намірів мовця, його емоційних реакцій на сказане. Залежно від типу дискурсу превалює той чи той тип вставлених конструкцій. У поетичному дискурсі парентеза є важливим чинником формування змісту та інтонаційного малюнка тексту,

породжує експресивність. В організації поетичного тексту вставлені компоненти постають своєрідним деструктивним елементом, створюючи епічність. Поява в ньому вставлених конструкцій зумовлена специфікою наративу: парентеза стає елементом ліричного монологу, у якому вона наперед задана автором. Загалом різні за структурою та ступенем зв'язку вставлені одиниці в поетичному тексті є «багатоаспектним засобом реалізації авторських інтенцій» [4, с. 236]. Дослідження явища парентези як провідного прийому текстотворення в поетичній мові є актуальним в аспекті виявлення їхніх структурно-семантичних і функційних особливостей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасній лінгвістиці такі вставлення вивчають доволі активно в синтаксичному, стилістичному й комунікативно-прагматичному аспектах на матеріалі різних типів дискурсів (О. Галайбіда [2], О. Гончарук [3], І. Житар [4], А. Загнітко [5], Ю. Калашник, Р. Трифонов [6], З. Олійник [8], Ю. Пацаранюк [9], О. Семотюк [10] та ін.).

Цікавими для спостережень є поетичні ідіостили, які засвідчують настанову на неодноразове використання парентетичних компонентів. Серед них – поезія Ю. Андруховича, що стала **матеріалом** цього дослідження.

Мета статті – виявити структурно-семантичні й функційні особливості парентез у поетичній мові Ю. Андруховича. Для реалізації поставленої мети передбачено розв'язання таких завдань: проаналізувати синтаксичне вираження вставлених компонентів, схарактеризувати змістові зв'язки цих конструкцій із базовим реченням, визначити текстотвірну роль парентез у мові досліджуваних поезій.

Результати дослідження та їх обговорення. Ю. Андрухович часто вдається до введення вставлених компонентів, які дорівнюють слову, словосполученню, реченню й навіть складному синтаксичному цілому (за нашими спостереженнями, переважають вставлені речення різної структури). Причому зв'язок вставлених одиниць зі структурою базового речення може бути більш або менш тісним, аж до перебування за його межами. За тіснішого зв'язку парентетичні компоненти є «квазівставленнями» [8, с. 3], чи паремболою, до використання якої тяжіє автор: «*Мав я прегарну здатність (чи то хворобу): / двійко голуб'ят у череповій коробці*» [1, с. 92]; «*Повільна мука сьомого уроку, / каштан вікна, / ясний ліхтар колін / джультки, що закохана в Ріккардо / (у Фольї), – завше фото при собі <...>*» [1, с. 34]; «*Я чую: пасеться узліссям єдино- / ріг (не плутати з носорогом)*» [1, с. 97]. Такі вставлення могли б існувати як елементи синтаксичної будови базового речення, але, марковані дужками, вони акцентують концептуально-змістову інформацію поетичного тексту: набувають оцінного значення (як у першому контексті), стають інтертекстемою (у другому), надають гумористичного забарвлення (у третьому).

З погляду змістового зв'язку з основним повідомленням чимало парентез в аналізованих текстах є власне побіжними ремарками, що містять різнопланову додаткову інформацію: «*Мав я прегарну здатність (чи то хворобу) <...>*» [1, с. 92]; «*Її чоловік білоусий, у літньому френчі (за Польщі служив ревізором на залізниці) <...>*» [1, с. 88]; «*колона, арка й біла, мов папір, / сумирна вежа, рівня дикій сливі / (ростуть обидві з незбагнених пір)*» [1, с. 78]; «*<...> магнолії, орхідеї (таке все пишне, скромне!)*» [1, с. 88]. Як видається, вставлення в поетичному тексті автора, попри побіжність, доволі проакцентовані й слугують доповненню, увиразненню образів. Варто погодитися з думкою Н. Кондратенко, що в новітньому художньому тексті вставлені конструкції «передають не так додаткове, як паралельне повідомлення щодо основного» [7, с. 272], а зміст конструкцій у дужках, що творять метатекстовий шар інформації, нерідко повертає більшу увагу читача. Наприклад, у поезії «Станси» [1, с. 16] парембола передає мимовільність споминів, але водночас інформація, подана в дужках, акцентує найбільш яскраві образи пам'яті ліричного героя й імпліцитно виражає емоційну оцінку жалю: «*Акація (та, що зрубали згодом) / була у згоді з віковичним ходом / дощів і сонць і, як живе знамено, / у шибках відбивалася зелено*». Вставлення тісно пов'язане зі структурою

базового речення, оскільки є підрядною частиною. Далі парентеза в згаданій поезії становить окремий катрен: «*(Доцільно ще згадати бузину – / густезну, запаїсну і осяїну, / і те, як затремтівши на куці, / веселка проступала крізь дощі)*». Таке вставлення до тексту передає зримий фрагмент спогадів із безліччю деталей, ніби кінематографічний кадр, і саме на ньому прагне сфокусувати увагу автор.

У поезії Ю. Андруховича показові образно значущі парентези стислої структури, що створюють конкретно-чуттєве тло розгортання тексту: «*<...> де статурне сопрано і тенор з широким ротом (і коли його роззявляє – на люстру летять солов'ї)* <...>» [1, с. 73]. На нашу думку, чим більші за структурою вставлення, тим самостійнішими вони можуть бути в смислового плану, як у попередньому прикладі, де парентеза є складнопідрядним реченням. Вставлені конструкції постають своєрідними образними конкретизаторами емоційного чи фізичного стану, наприклад: «*...виїздили, міняли квартири, вмирили. / А життя все одно споришем обсіпало стежки. / (Так пошерхлі вуста обсіпає гарячка вночі)*» [1, с. 39]. Емоційно-оцінні коментарі-вставлення, оформлені як окличні речення, водночас створюють експресію, як у контексті: «*Кружіння! Ніби й неспроста / миттєвий дотик (диво стику!) – / на луг життя і живота / покласти б руку, теплу й тиху...*» [1, с. 13].

Питальні вставлені одиниці в поетичних рефлексіях передають роздуми чи сумніви ліричного героя. У поезії, що й назву має «Сумнів», є такий фрагмент зі вставленням: «*О ніч німа, пустельна і совина! / Цей холод, ця тілесна печія... / Матерія – первинна. Це – провина. / (Як не моя й не Божя, то чия?) // Мої знання сумнівні і сумні...*» [1, с. 67]. Запитання значною мірою риторичне й іронічне, що взагалі характерно для поетичного дискурсу Юрія Андруховича. Принаймні природний перехід тут від конкретного до загального й навпаки відповідає взаємодії складників зображуваного світу. Показові й контексти, у яких питальна інтонація надає вставленому компоненту семантики вибору, зокрема в поезіях-спогадах: «*де крізь гілок цупке густе письмо / побачиши річку (просіку? алею?)*» [1, с. 79]. На наш погляд, знаки питання ніби замінюють розділовий сполучник *чи... чи*.

Парентеза виразно вписана в аксіологічні параметри тексту. Вставлені оцінні судження часто творять іронію різного ступеня гостроти, як у поезіях із циклу «Листи в Україну» (до того ж, сам жанр листа вмотивовує вставлення). У третьому листі, використавши росіянізм *в іюні*, автор відразу поправляє себе із часткою самоіронії, яку виражено вставленою конструкцією: «*чи то в червні (пробач, забуваю мову)*» [1, с. 180]. Звернімо увагу й на те, що вставлення водночас актуалізують прецедентні ситуації радянської дійсності, що, власне, стає підґрунтям творення іронії: «*І юрмище, ласе / до видовищ, хліба (знак метрополій!), / невтоленно жєбрає крихти, фрукти*» [1, с. 203]; «*А тим часом я мандрую Москвою, / де метро трагічне і стратегічне, / що не є такою вже і лафою / чи халвою (слово яке магічне!), / адже це всього лиш система сховищ / у сусідстві з пеклом <...>*» [1, с. 198]. У поезіях з автобіографічними мотивами вставлені одиниці – це іронічні рефлексиви, які передають неприйняття столичного життя: «*Це столиця держави. Тут досить людно. / І не досить зелено для ботанік. / Хоч насправді це ніби судно (чи судно?), / не так ковчег воно, як титанік*» [1, с. 178]. Унаслідок мовної гри постає образна антитеза (вона чітко ілюструє постмодерну стилістику змішування високого / низького стилів), яка знижує оцінку. В іншій поезії зі згаданого циклу вставлене речення є органічним у гостро іронічній канві гротескового тексту: «*Є вагоміші драми, себто погроми: / на прохання люду повісять Юду / чи каструють Будду (яка різниця?) / на вимогу нарсуду в ніч солов'їну. / Я щодня тут їжджу попри в'язницю. / Мене вчать любити всю цю країну*» [1, с. 210]. Антитезу, експліковану образами Юда / Будда, увиразнює вставлене риторичне запитання, яким передано психологію натовпу. В останньому листі-процанні з Москвою парентеза вносить такий же ступінь гостроти через наявність у зниженої лексики: «*Я злітав, а знизу мені махали <...> / цар Іван і цар Пушкін. Безсмертний геній / теж махав з постаменту (прощай, друже! / Вже тебе не побачу. У нас під Львовом / тебе скинули з неба недавно яко / шарлатана і блазня, як мотлох,*

словом)» [1, с. 210]. У цьому прикладі досить розлога інформація оформлена вставленим текстом, що містить три речення.

Творенню сарказму слугує прийом контрасту парентези зі змістом основного тексту, як у вірші «Арія Олексі Розумовського»: «*(а сірома босо майдани топче / голови в канавах чума і жах / голубе наш тихий гетьмане отче / чи бачиш проміння в нас на ножах)*» [1, с. 108], – де зміст вставленого речення протиставлений гулянню цариці і її фаворита. Так само контрастує зміст парентези з основним реченням в іронічній поезії «Ми так жили немов співали джаз...». У вставленні передано враження післяноворічного ранку: «*А з радіол шипів різдвяний дар (хоча його й забрязкала естрада)*» [1, с. 196]. Негативний відтінок має згадка про сучасну естраду (профанне) як протилежність різдвяним піснеспівам (сакральне).

Особливе змістотвірне значення парентези виявляємо в її здатності встановлювати концептуальний зв'язок між ключовими образами. У «Колисковій першого дня» спостерігаємо ліричне звернення до сина: «*До тебе плинуть версти рік, / ідуть ліси, мов каравани (і вчасно проліски зійшли / з підвалин снігу та золи)*» [1, с. 32]. Речення з наведеною парентезою є образно-емоційним утіленням ідеї поезії про зв'язок поколінь. Символічний зміст цієї парентези розвинуто в останніх рядках: «*Як ти шумів мою кров'ю! / Ти народив мене навіки, / мій сину, / смерте і надіє! / Мій березневий, на вустах / твоїх – / мій подих*» [1, с. 32–33].

Подекуди вставлення є органічним продовженням словесних образів основного речення: «*Це – солодкі міста поховань. Це минуле, / що квітує з глибин. Це підземна ріка, / що виходить на світ млосним запахом стебел (запах лаку й роси пряно лине з хреста). / Отже, ті, що пішли, нам догідливо стелять / посеїбічні шляхи*» [1, с. 12]. Зв'язок вставленої конструкції з базовим реченням посилено повтором лексеми *запах*, яка об'єднує одоративні образи різного походження: природного (запах стебел, роси) та штучного (запах лаку), останній, на нашу думку, можна сприймати як образне втілення людської пам'яті, шанування, відчутного зв'язку з тими, хто відійшов у світи.

Ю. Андрухович уживає парентези в кожній із трьох балад, що увійшли до книжки вибраного. У першій із них – «Лемберзька катастрофа 1826 р.» – вставлена конструкція додатково характеризує поминальників, «калічний рід»: «*(і кожен чесно їв і пив, і плакав, як умів: погиб трубач, двох жовнірів, кількох робітників)*» [1, с. 40]. У баладі «Дидактична вистава в театрі Богуславського» в описі вражень від побачених кістяків у підземних похованнях функційно вагомою є саме парентеза: «*Панове, цить! / (Стікає воском люстра)*» [1, с. 50]. Третя балада, що має назву «Нашіптування віків», демонструє вставлення у формі цілої віршової строфи: «*(Наш загумінок став як сад. Петардами і бомбами / обстріляно небесне дно для більшої краси. / Оркестри віддано ревли тромбонами і тромбами, / повії прали негліже і пудрили носи)*» [1, с. 52]. У цьому випадку додаткова інформація розширює контекст зображеного у творі. Паралельно автор також використовує своєрідне припущення, можливі варіанти відповідної інформації: «*і погруддя мислителя (може кант)*» [1, с. 56].

Прикметно, що Ю. Андрухович уводить до поетичного тексту досить розлогі парентези, як, наприклад, у поезії «Країна дітей», що є своєрідною рефлексією на подорожні нотатки мандрівника XVII століття Павла Алеппського про зустріч із козацьким краєм (цитата з них є епіграфом до поезії). Як вставлену конструкцію оформлено авторський роздум про долю дітей, кількість яких у сім'ях козаків свого часу глибоко вразила мандрівника-іноземця: «*(для кого ви для чого ви де сто калік прочували де палі наче милі у тріщинах до дна убогими дорогами натішитесь недовго ви ангелики волошки блудна сарана колючки пустирні та лучче б ви в деревах ненарожденні спали / та лучче б ви листками на чорну глину впали)*» [1, с. 69]. У наведеному, ніби додатковому тексті, що загалом є інтертекстуальним фрагментом, поет висловив глибоке співчуття трагічній долі нещасних дітей, від народження приречених на страждання. Особливої трагічності сповнене подальше образне вставлення, яке завершує

поезію: «(корабель дітей вирушає річкою / у сорочках найбіліших всі ніби херувими / ця земля збагатована вміє бути вічною / навіть палі проростають саджанцями живими)...» [1, с. 69]. Такий фінал вірша цілком умотивований (зважаючи на широкий контекст козацької неволі).

Окремого зауваження заслуговують парентези, що виконують композиційну роль. У формі вставлень подано назви віршів циклу «Липневі начерки подорожнього»: (Темниці), (Річка), (Цвяхарня), (Пиво), (Дух), (Забуття), (Ребро), (Замок), (Ринок), (Коло). У такий спосіб вони означають спостережений об'єкт або стан, що стає відправною точкою авторських рефлексій.

Спостерігаємо використання парентез-рефренів, наприклад вставленої конструкції *oh, yes, my baby!*, у поезії «Алхімія»: «В реторті вариться коктейль – / твоя й моя першооснова, / якої давній менестрель / шукав із музики і слова. / В реторті вариться коктейль / (*oh, yes, my baby!*). / Я – Фауст, Гамлет, Вільгельм Телль. / Я сплю на небі! / Та будні стомлено шиплять / в розпечених побитих тиглях, / і в суміші отій киплять / спокуси спогадів застиглих. / Коли крізь будні ти пройдеши, / чи ж повернешся без поранень? / Коли надії подаєш, / мов діаманти неогранені, / та от впадеши з високих веж / (*oh, yes, my baby!*), / побачиши – на землі живеш, / а зірка в небі! / <...>: / «Це ти?» – «Це я, твій сум і щем» / (*oh, yes, my baby!*) – / я загорну тебе плащем, / немов на небі» [1, с. 6]. Цей сленговий англійський вислів, що в усіх на слуху, надає легкого, грайливого тону поезії і водночас вносить елементи діалогічності в ліричний монолог: він, як своєрідний риторичний оклик, підсилює ключові фрази, звернені до ліричної героїні.

Отже, спостереження над мовою поезій збірки вибраного Ю. Андруховича засвідчують структурну та функційну різноманітність використаних парентез, які є однією з особливостей ідіостилю автора, а також широкі художні можливості вставлень у поетичній мові взагалі. Увиразнюючи, доповнюючи, фрагментуючи поетичну інформацію, парентези своєрідно розширюють зміст тексту, творять поліфонію звучання голосу наратора. Перспективним видається подальше вивчення специфіки функційного навантаження парентез у структурі поетичного наративу.

Список використаної літератури

1. Андрухович Ю. Листи в Україну. Вибрані вірші. Київ : А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2013. 240 с.
2. Галайбіда О. В. Вставлені конструкції в українському художньому тексті : автореф. дис. ...канд. філол. наук : 10.02.01 / НАН України ; Інститут української мови. Київ, 2009. 20 с.
3. Гончарук О. В. Види семантичних відношень між базовим реченням та вставленими компонентами. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». 2016. Вип. 61. С. 43–45.
4. Житар І. В. Стилiстичні функції вставлених конструкцій у науковому і публіцистичному стилях сучасної української мови (порівняльний аспект). *Філологічні студії*. 2013. Вип. 9. Ч. 2. С. 235–246.
5. Загнітко А. Семантика і прагматика вставлених одиниць в українському реченні. *Вісник Львівського університету*. Серія : Філологічна. 2000. Вип. 28. С. 301–309.
6. Калашник Ю., Трифонов Р. Вставлені конструкції в щоденнику Костянтина Москальця «Келія чайної троянди». *Волинь філологічна: текст і контекст. Лінгвостилістика XXI століття: стан і перспективи*: зб. наук. праць. Вип. 15. Луцьк : Східноєвропейський нац. ун-т імені Лесі Українки, 2013. С. 109–120.
7. Кондратенко Н. В. Синтаксис українського модерністського і постмодерністського художнього дискурсу : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 320 с.
8. Олійник З. П. Вставні і вставлені компоненти у структурі висловлювання і тексту : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15 / Донецький національний університет. Донецьк, 2002. 19 с.
9. Пацаранюк Ю. Парентетичні конструкції у реченнєвій структурі іронічних висловлень: їх ознаки та функції. URL : <http://lessons.com.ua/parentetichni-konstrukcii-u-rechennyevij-strukturi-ironichnix-vislovlen-ix-oznaki-ta-funkcii>.
10. Семотюк О. В. Вставлені компоненти неконструктивного і конструктивного типів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». 2013. Вип. 35. С. 327–329.
11. Словник тропів і стилістичних фігур / авт.-укл. В. Ф. Святовець. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 176 с.
12. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2004. 408 с.

References

1. Andrukhovych, Yu. (2013). *Lysty v Ukrainu. Vybrani virshi* [Letters to Ukraine. Selected poems]. Kyiv: A-ba-ba-ha-la-ma-ha, 240 (in Ukr.).
2. Halaibida, O. V. (2009). *Vstavleni konstruktсии v ukrainskomu khudozhnomu teksti* [Inserted constructions in the Ukrainian literary text]. Extended abstract of PhD dissertation (Ukrainian language). Kyiv, 20 (in Ukr.).
3. Honcharuk, O. V. (2016). *Vydy semantychnykh vidnoshen mizh bazovym rechenniam ta vstavlenymy komponentamy* [Types of semantic relationships between the base sentence and the inserted components]. In : *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriiia «Filolohichna»* [Scientific notes of the National University «Ostroh Academy». *Philological Series*]. 61, 43–45 (in Ukr.).
4. Zhytar, I. V. (2013). *Stylistychni funktsii vstavlenykh konstruktсии u naukovomu i publitsystychnomu styliakh suchasnoi ukrainskoi movy (porivnialnyi aspekt)* [Stylistic functions of inserted constructions in scientific and journalistic styles of modern Ukrainian language (comparative aspect)]. In : *Filolohichni studii* [Philological studies]. 9 (2), 235–246 (in Ukr.).
5. Zahnitko, A. (2000). *Semantyka i prahmatyka vstavlenykh odynyts v ukrainskomu rechenni* [Semantics and pragmatics of inserted units in the Ukrainian sentence]. In : *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia : Filolohichna* [Bulletin of Lviv University. *Philological Series*]. 28, 301–309 (in Ukr.).
6. Kalashnyk, Yu. & Tryfonov, R. (2013). *Vstavleni konstruktсии v shchodennyku Kostiantyna Moskaltsia «Keliia chainoi troiandy»* [Inserted constructions in the diary of Konstantin Moskalets «Tea Rose Cell»]. In : *Volyn filolohichna: tekst i kontekst. Lihnostylistyka XXI stolittia: stan i perspektyvy* [Volyn philological: text and context. *Linguistic stylistics of the XXI century: state and prospects*]: zb. nauk. prats. Lutsk: Skhidnoievropeiskyi nats. un-t imeni Lesi Ukrainky, 15, 109–120 (in Ukr.).
7. Kondratenko, N. V. (2012). *Syntaksys ukrainskoho modernistskoho i postmodernistskoho khudozhnoho dyskursu* [Syntax of Ukrainian modernist and postmodernist artistic discourse]: monohrafiia. Kyiv: Vydavnychiy dim Dmytra Buraho, 320 (in Ukr.).
8. Oliinyk, Z. P. (2002). *Vstavni i vstavleni komponenty u strukturi vyslovliuvannia i tekstu* [Plug-in and inserted components in the structure of the statement and the text]. Extended abstract of PhD dissertation (General linguistics). Donetsk, 19 (in Ukr.).
9. Patsaraniuk, Yu. *Parentetychni konstruktсии u rechennivii strukturi ironichnykh vysloven: yikh oznaky ta funktsii* [Parenthetic constructions in the sentence structure of ironic statements: their features and functions]. Retrieved from <http://lessons.com.ua/parentetychni-konstrukcii-u-rechennyevij-strukturi-ironichnix-visloven-ix-oznaki-ta-funkcii> (in Ukr.).
10. Semotiuk, O. V. (2013). *Vstavleni komponenty nekonstruktyvnoho i konstruktyvnoho typiv* [Inserted constructions of non-constructive and constructive types]. In : *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriiia «Filolohichna»* [Scientific notes of the National University «Ostroh Academy». *Philological Series*]. 35, 327–329 (in Ukr.).
11. Sviatovets, V. F. (Ed.) (2011). *Slovyk tropiv i stylistychnykh fihur* [Dictionary of trails and stylistic figures]. Kyiv: VTs «Akademiia», 176 (in Ukr.).
12. Shulzhuk, K. F. (2004). *Syntaksys ukrainskoi movy* [Syntax of the Ukrainian language]. Kyiv: VTs «Akademiia», 408 (in Ukr.).

HUBAREVA H. A., KALASHNYK V. S. PARENTHESIS IN THE POETIC LANGUAGE OF YURII ANDRUKHOVYCH

Summary. Introduction. *Parenthesis is a special insertion, a phrase having been dropped among other things, it expresses such additional messages or passing associative remarks that complement, clarify, develop the main content of a statement. Syntactically, parenthesis is related to the phenomenon of insertion. Inserted constructions are a potentially unlimited means of realizing the speaker's descriptive intentions due to the fact that the possibility of going beyond the linear organization of speech is represented in these structures. This potential of parenthesis is stipulated by its grammatical and intonational detachment from the basic sentence, unpredictability at the time of speech – real or feigned. The real unpredictability of an insertion creates an objective modality, complementing the content of the new information, important for its understanding from the point of view of a speaker feigned one generates subjective modality, because it expresses axiological intentions of a speaker, his / her emotional reactions to said. In poetic discourse, parenthesis is an important factor in shaping the content and intonation of a text, generates expressiveness. In the organization of a poetic text, the inserted components appear as a kind of destructive element, creating epicism, slowing down the rhythm. The appearance of the constructions inserted in it is due to the specifics of the narrative: parenthesis becomes an element of a lyrical monologue, in which it is predetermined by the author.*

Purpose. *The purpose of the research is to reveal the structural-semantic and functional features of parentheses in the poetic language of Yurii Andrukhovych.*

Results. *Yu. Andrukhovych quite often resorts to using inserted components that are equal to a word, phrase, sentence and even a complex syntactic whole. However, their connection with the structure of the basic sentence may be more or less close. In a closer connection, the parenthetical components are quasi-insertions, or parembol, which the author tends to use. Such insertions could exist as elements of a syntactic structure of a basic sentence, but, marked in brackets, they accentuate the conceptual and semantic information of a poetic text: they acquire value, become an intertextual unit, provide a humorous tone, and so on.*

From the point of view of semantic connection a lot of parentheses in the analyzed texts are passing remarks containing different additional information. But, despite the fleetingness, they are quite accentuated and serve to complement, express images, conveying not so much an additional as a parallel message to the main, the content of which in brackets, forming a metatext layer of information, attracts more attention. Thus, in the poem «Stances» a parembol conveys the involuntaryness of memories, but at the same time the information presented in brackets emphasizes the most vivid images of the lyrical hero's memory and implicitly expresses an emotional assessment of pity for the past. Another parenthesis in the mentioned poetry is a separate quatrain and conveys a fragment of memories with many details, like a cinematic frame, and it is on it that the author seeks to focus.

In Yu. Andrukhovych's poetry, figuratively significant parentheses of a concise structure are indicative, creating a concrete-sensual background for the unfolding of the text. Emotionally evaluative comments-insertions, designed as exclamatory sentences, create expression at the same time. Interrogative units inserted in poetic reflections convey the thoughts or doubts of the lyrical hero. Indicative are also the contexts in which the interrogative intonation gives the inserted component the semantics of choice, in particular in poetry-memoirs: «will you see the river (glade? allée?)».

Parenthesis clearly fits into the axiological parameters of the text. Inserted evaluative judgments often create irony of varying degrees of sharpness, as in the poems from the series «Letters to Ukraine» (in addition, the genre of the letter itself motivates insertion). At the same time, the insertions actualize the precedent situations of the Soviet reality, which, in fact, become the basis for the creation of irony.

We find the special meaningfulness of parenthesis in its ability to establish a conceptual connection between key images. Insertion becomes an organic continuation of verbal images in the main sentence.

It is noteworthy that Yu. Andrukhovych introduces quite extensive parentheses into the poetic text, as, for example, in the poetry «Children's Land», which is a kind of reflection on the travel notes of the 17th century traveller Pavel Aleppo about the meeting with the Cossack land (a quote from them is given as an epigraph to poetry). The author's reflection on the fate of children, the number of who in the families of Cossacks at one time deeply impressed the foreign traveller, is designed as an inserted construction. In an additional text, which is generally an intertextual fragment, the poet expressed deep sympathy for the tragic fate of unfortunate children, doomed to suffering from birth.

Originality. *The article considers a phenomenon of parentheses as a leading method of text reproduction in the poetic language of Yurii Andrukhovych. It is traced to what extent the connection between the main and additional message, expressed by an inserted construction, influences the formation of the sentence content as a whole. The functional load of parentheses in poetry as carriers of author's intentions is determined. It is observed that the author's idiosyncrasy is characterized, among other things, by the ironic use of parentheses in the role of emotionally evaluative comments, providing quasi-insertions with the semantics of choice (the author seems to suggest possible options for understanding, plays with the reader in meanings) as well as elements that establish an associative link between key images of poetry.*

Conclusion. *Observations of the language of poetry in the collection of the selected works by Yu. Andrukhovych testify to the structural and functional diversity of the parentheses used, which is one of the features of the author's idiosyncrasy, as well as the wide artistic possibilities of insertions in poetic language in general. Expressing, supplementing, fragmenting poetic information, parentheses in a way expand the content of a text, create a polyphony of the sound of the narrator's voice. Further study of the specifics of the functional load of parentheses in the structure of the poetic narrative seems promising.*

Key words: *parenthesis, insertion, quasi-insertion, irony, evaluation function, key image.*

Надійшла до редакції 08.07.21
Прийнято до друку 20.09.21